

ȘBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ANUL II.

No. 3

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . *L. Rebreanu*
G. Rotică . . . *Doi ochi tineri*
Hortensia Popadat-Bengescu *Strada*
Alice Soare . . .

	<i>In amintirea mea</i>
	<i>Copilul</i>
	<i>Apostrofa</i>

	<i>Orașe mici</i>
--	-------------------

CRONICI:

Ramiro Ortiz : *Carducci (III)*.

Editura ALCALAY & Co.

Apare Sâmbăta

UN LE

A apărut :

E. Lovinescu

CRITICE

VOLUMUL IV

==== COPRINZAND : ====

REVIZUIRILE LITERARE

Caragiale, T. Maiorescu, Al. Vlahuță,
C. Dobrogeanu-Gherea, I. Al. Brătescu-
Voinești, N. Iorga, Semănătorul, Poe-
zia Populară.

Lei 12

Editura **ALCALAY & Co.**

ABONAMENTE :

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

ABONATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația : Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, Cămpineanu, 40

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director : E. LOVINESCU

L. REBREANU

I

În aceste pagini am înregistrat fâșiitul primului zbor al mai multor talente literare, cu acea emoție, pe care o trezesc întotdeauna posibilitățile indefinite. Deși de altă natură, romanul d-lui Rebreanu ¹⁾ ne trezește o emoție tot atât de puternică. Ajuns la o relativă situație literară, prins în celula unei formule de artă și de viață, virtual istovit prin blestemul unei legi psihologice și al unei atmosfere morale ce înăbușe timpuriu efortul literar al scriitorilor noștri,—d. Rebreanu s'a recules într'o muncă de mulți ani, adunând în tăcere enormul material al amănuntelor imponderabile, pentru a ne prezenta o operă masivă ce fixează o personalitate și un gen literar. Într'o epocă grăbită și frivolă, gestul impune. În locul suavei priveliști a ecloziunii talentului avem spectacolul impresionant al maturității încordate într'o sforțare supremă.

* * *

Redusă la inocuitate, sinceritatea retrospectivă devine nu numai posibilă ci și obligatorie: momentul solemn al recunoașterii lui *Ion*, ne dă puțința afirmării impreviziunii lui. Din germeii modești ai unei literaturi caracterizate, dar sterile și inestetice, nu se putea bănui revărsarea unei vieți atât de bogate într'o compoziție vastă și armonică. În colectarea amănuntului inexpressiv și trivial din *Golanii*, nu se putea bănui multiplicarea lui în așa proporții în cât să ne dea realitatea în toate dimensiunile ei prin prestigiul unei forțe creatoare ilimitate. Realismul scriitorului țintește spre viață, fără s'o poată ajunge; calcă însă, cu siguranță, alături de artă; i se recunoaște intenția odată cu insuficiența ei. Legitim în sine, dar nevalorificat în complexul creației, amănuntul rămâne un element mort și indiferent; ne transfigurează prin artă, mediul zugrăvit nu-și pierde caracterul lui repulsiv. Cultivând infinitesimalul, distingem o tendință estetică fără nici o indicație asupra amploarei și realizării ei. Renunțând uneori și la realism, d. Rebreanu renunță și la

1) *Ion* 2 volume

avantajul unei concepții legitime totuși. Din *Cadrilul* se desprinde o lume caricaturală, neobservată și convențională, ca o sfidare adusă nu numai unui trecut laborios ci chiar și seriozității profunde; mărgininându-se la mediocritatea unei povestiri cursive, emoția reală a *Calvarului* nu se urcă nici ea până la artă..

Din această operă contradictorie, legată în linie generală de amănuntul umil, netransformat prin artă în viață circulantă, iar uneori evadând ca o protestare într-un convențional fără fantezie—se desfac două nuvele de război, semnificative prin atitudine, și viguroase prin desen și conținut. În *Catastrofa* avem psihologia renegatului ardelean aruncat în vârtoarea războiului mondial. De altfel, nu e un renegat principial și feroce, ci un om împins pe clina dulce a vieții comode de spiritul de obediență și din lipsa de combativitate. Pus în fața problemei războiului, îi găsește o rapidă soluție în împlinirea datoriei. Se luptă deci conștiincios în Serbia, în Galiția, în Polonia, acumulând stele și grade. Adus pe frontul Italian, are o vagă licărire a conștiinței de solidaritate a rasei, pe care o înăbușe însă în sentimentul absolut al datoriei. Adevărata șgură vine abia în momentul intrării Românilor în Ardeal.. E amețit. Problema trece peste simplitatea lui naturală. Ce va face în clipa suprămă? Imaginea datoriei îi pălește în sufletul leal și obtuz. În jur, unii camarazi se predau; deși Români buni, alții mor de glonte fraternal. Hazardul le dictează atitudinea, iar moartea îi seceră fără alegere. În timpul încăerării, mitraliera lui David Pop latră neîncetat, fără să-i deslege problema conștiinței chinuite. Cinci ore de arăd, mașina lui varsă moartea printre ai noștri. Înșfăcăt, în sfârșit, de un ofițer român, David Pop abia poate murmura :

— Datoria... Frate... român...

Era bucuros că i se sfârșise sbuciumul sufletului chinuit.

— Ne oimorâși cinci ceasuri cu mitraliera și acum ne zici că ești frate... se răsti ofițerul român, în timp ce cu patul puștii îi sbură creerii pe țeava mitralierii.

Lipsit de energie, cu un suflet obscur și vegetativ, David Pop nu e interesant prin desbaterea conștiinței a unei imense probleme sufletesti; este însă cu atât mai reprezentativ prin simplitatea lui amorfa. E unul din cei nulți, anonimi, fără inițiativă în fața evenimentelor.

Prin sfârșit, *Catastrofa* participă la emoția tragediei forțelor oarbe, în care se amestecă ferocitatea ironiei transcendentă.

Cu mult mai strânsă, mai sobră și de un realism ce deschide totuși perspective în tenebrele sufletului, este nuvela *Ițic Ștrul, dezertor*. Marșul prin zăpada a căprarului Ghuoagă și al soldatului Ițic Ștrul, cu gânduri și turmente diterite,

mila progresivă a Românului, iruperea lentă a adevărului tragic în mintea ovreiiului, fac din ei două fantome ce se măsoară și se cercetează într'o încordată luptă de sentimente... E, în adevăr, în această zugrăvire, fără insistența analizei de altfel, o adâncire a mobilelor sufletești ce trec peste conștient în inconștientul generator.

Două nuvele sunt însă numai două pietre. Pe o subsecție atât de minusculă se ridică totuși realizarea vastă și solidă a lui Ion.

E. LOVINESCU

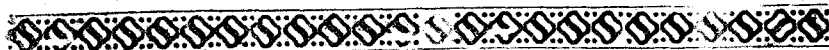
Doi och. tin*eri*

Ziuă palidă de toamnă...
 Cu privirea obosită
 Mă uitam pe drum la frunza
 Ce cădea îngălbenită.
 Doi ochi plini de neastâmpăr
 Mă privi au dintr'o fereastră;
 Doi ochi fineri răvârsându-și
 Primăvara lor albastră

Din fereastra dela stradă,
 Insetați de-o ștreqărie
 Li simțeam cum își revarsă
 Vraja toată și mămbie,
 Să-mi ridic în sus privirea
 Pân la ei măcar odată...
 Și-am trecut pe lângă dânșii
 Cu privirea în jos plecată.

Și nu știu de ce anume
 Ochii-atunci mi se plecară
 Sub privirea din fereastră
 Apasați ca de-o povară;
 Sau și'n ei deacum e toamnă
 Și li-a fost rușine poate
 Sărăcia să-și arate
 Tinerei priviri bogate.

G. ROTICĂ

STRADA

Uneori, serile de toamnă în București, la ora când se închid magazinele, în ajun de sărbători, prin ceață, prin vârtejul automobilelor elegante, trăsurilor care toate la ceasul acela, iau un mers grăbit cașicum ar avea un țel mai zornic și important, Manuela se oprea în fața unei vitrine unde nici nu avea ce privi. Se oprea fără să știe de ce și atunci toată aceea mișcare a târgului, toată vijelia muncii care da o ultimă suflare uriașă înainte de a merge să se odihnească, se împiedica de ea.

Ușa prăvăliei de arme în fața căreia sta azi se isbi peste dânsa și un băiat ieși ca un vifor ducând un pachet pecând patronul (șpa după el ultimele recomandății. Prin forma împachetăzului se deosebea un revolver.

...Și cu el ce se va întâmpla? În mintea ei se apăsă un resort și porni o cercetare în necunoscutul absolut al soartei aceluși obiect închipuit. Li păru sigur că obiectele au un destin. Băiatul acela era unul din agenții lui.

Se atribuiesc oamenilor de obicei povești; ei sunt rolurile principale și obiectele inanimate auxiliarele. Manuela credea acum contrariul. Acel revolver era eroul și oamenii incidente lăturalnice. Imprejurul lui aveau să se țasă firele dese ale unui roman polițienesc. Nu căuta să și-l închipuie — Vroia să-l știe. În urmărirea acelei arme, mintea ei avea suferința cuiva care calcă în întuneric.

...Pe unde va trece? Cui va sugera un gând criminal cu fascinația sclipitoare a oțelului? Ce simțire de triumf, de săvârșire va avea atunci inerția lui sensibilizată? Drumurile lui abia începeau! În ce sertar se va așeza ironic; ce-mâini îl va lua, inspecta și cu ce scopuri pe care totuși el le va nimici sau îndeplini?..

În ce banalitate de uitare și rugină va vegeta cât-va și apoi ce bruscă deviere îl va scoate din obscuritate. Mâna pe care o caută, care îl așteaptă, îl va apuca, strânge, mănui... Ce trecut de lăcomie, de ticăloșie sau durere până la crimă, va reprezinta acel spasm al degetelor criminale, care vor scurge în el fluidul voluptuos al urei făcându-l în sfârșit asasin?

Mâna creștea. Manuela credea că o vede, că-i privește deaproape falangele noduroase, vinele dure.

Dar capul? capul omului cum va fi? O duru fruntea în căutarea, — nu a unei închipuiri pe care putea lesne să o plâsmuiască — a chipului adevărat. Acolo în besna necunoscutului, unde ne pătrund luminile mititele ale vederii omenești obișnuite, acolo în supraputerea vizionară, ca un detectiv prea temerar, cerceta în laboratorul misterios unde se pregătesc crimele viitoare. Simți în creer o făetură ascuțită. Obosise.

...Arma mică avu alte peregrinări: trecu prin cabinetul Judecă-

torului de instrucție, pe rafturi umede de subsoluri oficiale, într-o hală de vechituri, ajunse în mâinile unui necunoscut, dela el la un armurier din mahala, în alte mâini care slabe, nesigure îl apucau cu degete prelungi și albe încheiate desnodat, cu pipăit tremurător și nervos, revoltându-l cu mânuirea stângace care îl înjosea. Vor trage cu neîndemânare și lașitate și din turburarea lor glonte se va descărca șovăielnic între inimă și coastă pe margina sfâșiată a unui plămân. Lovitură dibuită, netrebnică.

Il vor apuca atunci mâini de femei bocitoare, mâini de mamă, și va vibra sticlindu-și oțelul, din vibrațiile urei și ale durerii de mamă. Mama unui fiu cu mâini prea slabe și palide. Mama care-și plângea prea tare fiul!.

...Chipul? Chipul sarbăd, fața delicată, prea albă, prea suptă a tânărului, nevrednic să trăiască și neîndemnatic să moară, Manuela vroia să-l vadă... Il văzn bine, o clipă.

...Dar numele? numele lui dintre miile de silabe care porecesc oamenii, al lui și al celeilalte, al femeii pentru care se omoară oameni.

O undă de plăcere crudă trecu prin ea și o dură. Se aplecă peste el. Murise oare? Avea să moară pentru o femeie? Numele? Nu se putea ca, încordându-și puterile soirituale tare, să nu-l găsească, să nu-l audă venindu-i dede departe din lumea ocultă de care ne desparte numai peretele greoaiei materialității. Fără milă de ea însăși își întinse puterile nervoase până la marginea elasticității lor. Trebuia... Trebuia să găsească... BCU Cluj / Central University Library Cluj

O distrase un fluerat robust, o melodie populară urcată în areche din adâncurile auzului. Musculatura vânjoasă a două brațe înegrite de uvrier, aerul încărcat de praful subțire, negru, al Uzinei, haosul ciocotitor de muncă, unde cădeau nepăsătoare, unele după altele alicela, inconștiente de soarta fiecăreia din ele, de carnea în care vor intra, cași mărețele de gâtul pu care vor străluci, dar continuându-și menirea, laboratorul fatal și sfingic care distribuie hazardului uneltele acelor fapte disturbante, pe care le credem covârșitoare, îi apără agomontos dar calm în mecanica lui neînduplecată. I se păru că zeul suprem e în adevăr un Moloch monstruos și nesimțitor, o Forță uriașă în perpetuă mișcare inconștientă, din mâinile căreia fără sens și fără leac cad durerile și bucuriile noastre necârmuite.

Și gândurile, impresiile, viziunile își suprapuneau adevărurile lor nestatornice.

Un țipăt strident de sirenă o năuci. Simți pe ceafă aerul mișcat de sunetul ascuțit. Semnalul unui automobil frânat brusc înaintea ei. Era un mare vehicul, lustruit, cu geamuri care reflectau prin mișcarea muchi strălucirea cristalelor groase. Avea puterea greoaie a Banului, și îi păru Manuelei că o strivește subt pântecul lui puternic, subt armătura invincibilă. De subt el imaginația ei încordată ieși tot strivită, pierzând șirul aventurilor micului revolver.

În automobil erau două femei mature și o fată tânără de tot, învelite în blănuri după ultima formă a modei, cu egrete somptuoase, care tăiau ceafa cu firele lor subțiri, la orice mișcare a capului. Pe picioarele acoperau blănuri, pe când îmblăniți ca un urs polar cu o-

chelari, chauffeurul sta nemișcat cu mâna lui de dihanie înmănușată cu blană, încheștată pe cercul frânei. Seara de Noembrie era totuș dulce.

Fata sări jos sprinten cu mantaua de o simplitate costisitoare, cu picioarele subțiri ca două fluere, încălțată până la genuchi cu cismulițe care puneau pe trotuarul umed urme mici și scumpe. Schimbară vorbe, vorbe din viața lor de toate zilele necunoscută Manuelei și din care i se înfățișau fășii.

Știa acum de unde vin: dela un simfonic care a ținut prea târziu... numai era timp să treacă la modistă.. trebuiau să se schimbe pentru „diseară...”. Pateul era probabil gata.

Fata apucă clanța magazinului de arme și răsă ascuțit fiindcă se înșelase. Avea treabă la o cofetărie mică, care arăta la geam lucruri savuroase, arhitectura fină și complexă a dulcețurilor. Timbrul ușei sună cristalin.

Cele două își urmară vorba. Manuela auzea fără să asculte.

Află că: „Alexandre,” nu fusese la simfonic — că lui Marie îi era mai bine dar doctorii pusese ră diagnoza greșită și era să moară.. Că era un scandal cu fata lui... numele se pierdu în blănuri.

Urmă o tăcere. Simți că se uitau spre ea. Sta în fața geamului cu arme, nemișcată. — O trecătoare — Se bucură că o confundă cu mulțimea. — Sau o femeie care așteaptă pe vre-unul. — Din disprețul care o înfiora nu i se urca nimic în expresia feței. — Poate plănuește o sinucidere. — Mila proastă a celor indiferenți și egoiști. Tăcerea lor era vorbitoare.

Ostenise privind geamul. Se aburea subt privirea ei amestind-o. Se uită în sus. Strălucea departe o stea între două hoarne înalte. O stea!. Da!.. Era puțin cer, foarte puțin... prins între ulițele orașului. Cum erau să-și aducă aminte oamenii că mai e ceva sus deasupra felinarelor între stâlpii cărora își perindau existența! Și încă nici nu era săpat pământul. Nu era încă în București aceea viață subterană de metropolitane, unde drept boltă ai un tavan de pământ slefuit, unde existența omului ca a râmei își sapă palatele de-o unghie subt țărână.

Fata ieși arogantă, îndemânatecă, cu aplombul, pe care trebuie să-l fi adus tutulor gesturilor, remarcând un băețel care purta triumfal pe palme sus, un carton imens pe care îl luă cu delicateță feciorul țeapăn ca o păpușă de panoptic alături de mecanic.

Domnișoara se urcă grăbit la locul ei. Nu avea nici una din acele ezitări ale fecioarei care arată în ființă, în mers, în glas, atâtea lucruri nedesăvârșite din cuget, suflet și viață.

Urmă o mică discuție asupra străzei pe care trebuiau să apuce. Vocea fetei se ascuți până la un «Si» tăios ca un ferăstrău, și cele două cedară voinței ei. Egretele se agitară răsfirate.

În fața aceluia belșug insolent, Manuela care își îngrijea eleganța vestmintelor, se simți strimtorată ca și cum ar fi ghemuit pe ea o mâinuță veche; așa cum sunt unele femei care trec pe străzile mari ca pe un calvar în hainele lor uzate, rușinoase ca niște vinovate, culpabile către o estetică nemiloasă care nu admite abatere dela formele absurde pe care le a decretat regalitatea arbitrară a modei.

Un uruit mare o asurzi; fumul benzinei îi umplu figura. Păru o sforțare colosală de mușchi încordați. O scârțăitură tăia asfaltul, fără să poată urni monstrul, apoi porni ușor, ca și cum ar fi fost imponderabil, abia atingând strada, elegant, înaripat, și de sub roatele lui acum subțiate de radiația vitezei, sufletul Manuelei se ridică ușurat și el, păstrând însă din această vehiculare trainică, bogată, din acel trai îmbelșugat ieri, azi, mâine, solid ca și fierăria armăturii, strălucitor ca smălțul vopselei noi, păstrând pe suflet două dăre mari, asemeni urmelor greoaie pe care le lăsaseră pe asfalt roatele în nemișcare.

Apoi o țesătură încălțită, o păienjenire de trăsuri încurcă privirea Manuelei. În toate direcțiile, de toate formele, strecurându-se ca prin minune roată pe lângă roată și la fiecare atingere dându-i spaimă, pe când cei dinăuntru rezemați leneș, sau aplecați tare unul spre altul, vorbeau fără să bage de seamă pericolul, cu acea inconștientă fericită care face traiul cu puțință.

Manuela își închipui un om care ar fi permanent conștient de miile de primejdii ale fiecărei secunde. Tensiunea perpetuă, crispația continuă a bietului mecanism, fața urâtită de ele, trupul disgrățiat și existența întreruptă de amenințarea permanentă, o viață desorientată în care nu ar mai încăpea nici o muncă, nici o hotărâre!..

Acel nefericit specimen era poate tocmai bătrânul care trecea atunci prin mijlocul străzii cu ochelarii lui verzi bombați, ca o bufniță zăpăcită de lumină, dând în dreapta și stânga în loc să prindă drumul liber, vărându-se înnoșia lunuia, în potcoavele altuia, înjurat de birjari, neputând parveni să se strecoare și pe care nu era de loc mirare să-l calce. Ce petică cenușie amestecată în mocirlă ar părea bătrânul în mijlocul mișcării suspendate în jurul micului obstacol al trupului lui turtit acolo, năpădit de mulțimea pătimașă a curioșilor.

Micul bătrân cu ochelari verzi! Cine era el în mulțime?

Poate că nu conștiința primejdiei, poate un simț de conservare exasperat al vieții îl zăpăcea așa! Prețioasa viață a bătrânului! Și ce iubea în viață micul bătrân? Pe el pentru ce se iubea? Era vre-un rozător neobosit, migălos, al avutului altora, depozitar de dureri și amaneturi, cămătar sugaciu? Avea poate o fiică, Veneră majestuoasă, ca și el captatoare de aur! De două ori, prin mâinile lui uscate și hrăpărețe, prin mâinile ei catifelate, aurul iubit, sacru, idolul se scurgea. Ea nu-l păstra. Râul desfrâului curgea nesecat, rodnic. I-l dăruia lui. Și noaptea veghind cu buha, bătrâna cucuvaie pătimașă îl topea în cresete poleite de rezidurile fabuloase... Pentru el, pentru aur, vrea să trăiască. Micul bătrân era din romane Balzaciene!

Între roatele încălțite, în mijlocul străzii păienjenite, bătrânul nu se mai vedea... Strivit poate! Nimicul făpturei lui pipernicite amestecat în mocirla cenușie! O peticuță din care nu curgea sânge!.. Pe locul acela strălucea ceva. Manuela crezu că zărește puțină lumină a mâinilor mici, sbârcite, ciudate, cu manucura lor extravagantă: unghii lungi întoarse ca un cârlig și îndopate cu aur închegat, și podul palmelor tăbăcit cu o spuză de aur! Râsul strident al Manuelei nu sună în afară.

Micul bătrân! Se strecurase oare? Vre-un șoricel de birou umed

și întunecos. El n'avea mamă, speră Manuela. Oameni așa ridicoli nu pot avea mamă... nici fiică!.. mai ales asta nu! Consimți că a trebuit să fie cineva înaintea lui... dar după el..

Singur! Manuela se destinsese ca o coardă strânsă care se mlădie sub sunete moi. Un cățeluș părăsindu-și stăpânul, merse pe urma ei ca pe o dără blândă, apoi supus se îtuorase.

Și ea, Manuela, cum ar fi trecut drumul? Cu spaima vieții? Iubea viața?... și pentru ce... Pe ea se iubea?... pentru cine?... n'ar fi putut răspunde atunci.

Un individ grăbit care ducea un pachet, o lovi așa de tare încât crezu că i-a rupt umărul.

Fetițe dela prăvălii în șir de câte trei, încărcate de cutii îi loveau rochia. Simți muchiile cartoanelor înfipte în picior.

Servitori cu șorturi albe și albastre o atingeau sau numai îi dau impresia că o ating purtând toți pachete felurite. Ghiceai după ambalaj conținutul: vase fragile; statui purtate cu grije irădându-și formele goale sub feșele hârtiei subțiri; cutii cu bomboane; jucării gheboase sub hârtia groasă plesnită; rochii abia ieșite din brodăria ultimului fir de mătase; baine calde încă de fierul de călcat; atâtea pricini de bucurii, de certuri, cuvinte drăgălașe, ocări, lingușiri, reproșuri, necazuri acoperite de frac sau de rochia elegantă. Prețul iubirei, ipocriziei, datoriei, vânzării!

Privi acele lucruri mărunte care cotopeau existența. O roabă împinsă de un ungurean mustăcios, avea o clădire maiastră de cutii dreptunghiulare. Autocarele caselor mari duceau cumpărăturile. O greoaie căruță poștală părea o piramidă de colete.

...Nu se putea să nu fie ceva și pentru ea, din așa de multe?... gustul posesiunii fu subit ca o mușcătură pe neașteptate... Ar fi vrut să oprească pe câte unul!.. pe care oare?... Să nu o caute... să nu se ostenească... Ea era acolo...

Treceau mereu încărcăți. Nimic pentru ea?

Viața, locul ei, numai existară. Atunci, acolo, în orașul străin, vroi un loc, un prag, o poveste.

Era sărbătoare. Vroi și pentru ea sărbătoare... Adinioarea sunaseră clopote. Clopotele sună pentru toată lumea. In ea cântase vecernie. Oamenii aceia greșeau, păcătueau. Fu cuprinsă de o mare agitație; ca și cum nu era vorba de o păcătoasă cutie pe care o mișcare a ei mai bruscă o putea sfărâma; ca și cum ceea ce trecea pe dealătura ei, erau darurile vieții, duse, purtate împărțite de mâini ne-numărate altora, tuturor!... Vroi să le strige că se înșală. La uzină Providenței nu se putea să se fi lucrat și pentru ea ceva!

Acei purtători de bunuri, o lipseau. o prădau. Ducea la altă ușă, altor ființe bucuriile, necazurile care-i erau destinate!.. Sgomotul pe care-l făceau simțirile ei turburate o deșteptară. Auzi iar vuetul asurzitor al străzii

Se hotăra să plece. Prin geamul prăvăliei de arme, complex aburit se mai distingea abia un cuțit care părea vechiu, pistoale.. Toate semănau cu niște inofensive jucării părgănite.

Cu un sgomot de trăznet oblonul de fier îi căzu în față așa

de aproape încât păru că i-a retezat capul. Se revoltă de brutalitatea gestului, dar storul de fier crestăt, sta cu culoarea lui arămie, mut, neclintit, sarcastic ca o stavilă dinapoia căreia ar fi rânjit demonul care închide subț nasul nostru obloanele vieții!..

...Plecă, dar în mers nu-și regăsea mersul; nu putea apuca pasul ei obicinuit, mișcarea de totdeauna a ritmului trupesc și iar se păru că e îmbrăcată cu o jachetută strămtă, scurtă, subțire; își simți pe cap o pălărieuță învechită, pe când femeile treceau involtate în zece metri de cute, pierdute în bogăția blănurilor largi, aureolate barbar de pene fabuloase.

Deodată vru să țipe. Crezu că a intrat într'un incendiu. Un Cinematograf aprindea patru etaje de fațadă ale unui Palace nou, scânteele ca întreaga luminație a unei Capitale într'o zi de serbări populare.

Crezu că orbește. Numele unei divinități vulcanice scăpăra din litere de foc.

Subt portal un tip galonat cu roșu și fir, într'o combinație costumată fantastic, cu pași marțiali și voce gravă striga ceva, fără să pară a avea simțul propriului lui ridicol.

Viața cu trăsurile, cu femeile, vitrinele cu darurile, oamenii și treburile lor, i se păru un cinematograf, în fruntea căruia parada grav și caraghios un om galonat: Maiestatea sa Banul.

O oglindă mare aplecată îi svârli imaginea ei clară. Își regăsi, în sfârșit, adevărata înfățișare și cuiva si odată pașul și cu ea sufletul. Înfoiată și ea în stofe mlădioase, se legăna ușor în jocul faldurilor. Catifeaua închisă a tocei mici, lăsa fruntea cu o bandeletă, albind-o. Un surâs disprețuitor strivea gura fără a-i strica arcul, subt voaleta scurtă care abia apuca buzele. Porni mai repede spre casă ca și cum ar fi întârziat mult, și cum acolo unde se ducea o așteptau nevădătoare, trebuia să le găsească darurile scumpe, uitând că nu se duce spre nimic.

Piciorul suna clar pe asfalt; mersul luneca pe roțițe sigur împins de noua energie a resorturilor înprospătate.

Acum străzile umbreau. Inapoi luminele mari păreau abia cât niște briliante. Razele lor focoase o cuprindeau din urmă; le avea pe gât și pe lobul urechilor. Din astă tremurare de focuri depărtate mășteau formele a nenumărate giuvaeruri: cercei din pietre alese cu ape minunate scurgându-și lumina uneia în alta într'o singură Iacrimă orbitoare de străluciri, scăpărau două scântei uriașe în urechile ei. Capul se așeză mai mândru pe gât și ochii luciră mai viu ca să nu fie stinși de diamante.

O „pendativă” prelungă, migdălată, atârnată de un lanț invizibil de argint, își juca focurile filigranate din pulbere diamantină, în jurul unei topaze pale, al cărui galben clar era tot așa de luminos ca ele. Părea o stalactită scursă dintr'o grotă fabuloasă dar neînchegată încă bine atât era de fluidă.

Prin umezeala friguroasă i se păru că e într'un salon cald cu plante tropicale, cu umerii foarte goi, pe care se scurgeau mereu pi-

căturile strălucitoare, stropii prestigioși de gemă lichefiată, care i se jucau pe piele umezind-o din lumină.

Manuelei nu-i plăceau bijuteriile, dar azi orgoliul ei le tofera ironic și jocul luminilor o fermeca.

Un trecător o privi pășind așa împărătește. Se opri o secundă nedumerit, cașicum trebuia s'o cunoască. Ii aduse cu gestul lui aiurit un omagiu. Părea un trecător din alte vremuri de idolatrie, care ar fi întâlnit umit la o răspântie o regină scoborâtă din laudaurile ei superbe. Fața lui exprima cuvintele cu care va povesti grabnic acasă că a întâlnit.. nu va ști pe cine: — Regalitatea solitară a femeii în fața oglinzei.

Mergea așa împodobită, cu mersul măreț, purtând pe ea darurile tainice ale izvoarelor de viață lăuntrică. La o răspântie largă razele se topiră în umbră. În umbra sufletului diamantele orgolioase se stingeau și ele unul câte unul. Furnicarul rămăsese departe în urmă. Nu mai dorea umărul și nici asprimea insolentă a traiului. Muchiile cutiilor se netezeau și atingerea lor era acum moale cași gândul ei pentru acela dintre daruri pe care îl aștepta. Era o cutie ușoară, imponderabilă și în ea nu erau nici stătui, nici podobe somptuoase. Gâtul ei pal, umed de bruma serei, nu mai era plin de vanitoase giuvaeruri. În cutia minunată sta închis impalpabil darul, fără forme hotărâte supt fina învăluire a necunoscutului. Automobilele și camioanele și furnicarul omenesc îl căutau și ele în amăgirea ponderabilă a satisfacțiilor materiale. Ii căuta poate și bătrânul cu ochelari verzi strivit între roatele păienjenite. Dar Manuela vroia altă amăgire, amăgirea cealaltă, cea imponderabilă.

Ochii umezi de melancolie se ridicară iar în sus în spațiul mai larg al răspântiei liniștite. Sus, la eterna promisiune a nălucirii înstelate cu aur. Totuși vehicularea fremetătoare, mersul acela infrigorat mânăat de aurul pământesc, deschidea drumurile, lărgea orizonturile, vâslea spre acea nălucă. Totul, totul, căuta, amăgea, fericirea pe care ea o aștepta în umbră. Ajunse. Umbra sorbise toate razele. Ușa se închise brusc. Inapoi rămase strada cu huetul depărtat al vieței mărunte și cotropitoare.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

A APĂRUT DE
E. LOVINESCU
LULU

ROMAN

Prețul Lei 10.—

Editura ALCALAY

In amintirea mea

In amintirea mea ca intr'o carte
Păstrez icoana ta întipărită,
Din scurtul timp cât m'am crezut iubită
Și care-acum atât e de departe!

Eram de tine așa de strâns lipită
In cât spuneai că fac din tine parte.
Și azi când parcă totul ne desparte
Mă simt de tine încă stăpănită.

Nu-i numai voluptatea ce mă leagă
Cu toate strălucitele-i inele.
Da, ești acel ce m'a avut întreagă,

Dar ești și-acel ce'n cumpenele grele
Mereu putut-a'n noap'ea lui pribeagă
Să-și culce fruntea în brațele-mi fidele!

C O P I L U L

A obosit jucându-se și vine
Să-și culce blând în poala-mi căpușorul,
Atunci pe frunte-mi se destramă norul
Și-o liniște se răspândește 'n mine.

Rămân în urmă Ura și Amorul.
In lanțul ne'nduratelor destine
El e veriga care mă reține,
Legându-mă fățiș cu viitorul.

Eu n'am ajuns să-mi întrupez visarea
Și am căzut învinsă de furtună
Dar poate-am descurcat puțin cărarea.

Ce sue către ținta cea mai bună,
Și el, va stăpâni odată zarea,
Furându-i fulgerele ce răzbună.

A P O S T R O F Ă

Tu Doamne, ai semănat la fel în mine
Sămânța grânelor folositoare
Și-a burienilor otrăvitoare,
Și le-ai lăsat să prindă rădăcine.

Și s'a 'mbrăcat fărăna roditoare
Cu spice mândre, fragede și pline,
Dar în misterioasele-ți destine
Trimis-ai grindină să le doboare.

Și goală'n urmă a rămas câmpia
Părăginită, un lăcaș de jale,
În care spinii și-au întins domnia

Și cucuta 'nceput să iasă 'n cale.
Iar când o fi să-i seceri sărăcia,
Tot Tu să îți cântarele fatale?

O R A Ș E M I C I

Cu case 'n care 'n semn de pietate
Ard candelă mereu pe la icoane,
Iar seara dorm ferestrele 'n obloane,
Pe străzi tăcute, veșnic neumbate,

O! vechile orașe ne 'nsemnate,
Cu flori ce se agață pe balcoane
Și amurgiri aprinse, din romane,
Pe orizonturi largi, catifelate!

Orașe mici, în care viața pare
Un vin turnat în cupă ruginită
Cu vag niroș de mușgai. În care

Nu vezi decât pe fața 'nbătrânită
De ani și ani pierduți în așteptare,
Că vremea nu-i și ea încremenită!

ALICE SOARE

CARDUCCI

III

Numit profesor de gimnaziu la Arezzo, acuzațiile cari i se făceau de ateism și de sentimente revoluționare fac ca numirea sa să rămâe pe hârtie și Carducci mai petrece câțiva ani aproape în mizerie. Dar nu se lasă abătut de atât de puțin și nu renunță la idealurile sale. Scrie pentru colecția *Diamante* a lui Barbèra, pentru remunerația derizorie de 100 lire, acele capodopere care constituie prefetele la edițiile (îngrijite de el însuși cu sârguință și dragoste nemărginită) lui Tassoni, Giusti, Rossetti, Lorenzo dei Medici, Salvator Rosa, Vittorio Alfieri, pe care le reuni mai pe urmă în *Libro delle Prefazioni* (și cu titlul de *Primi Saggi* formează astăzi volumul II-lea din cele douăzeci ale operei sale) și scrie lui Chiarini cu privire la un volum pe care acesta îl prepara împreună cu alți amici pedanți ca răspuns la critica provocată de polemica despre care am vorbit mai sus: „O fiare „cu sute de mii de capete, Giosuè Carducci nu vă va prezenta cârticica lui pentru ca să-i spunefi că e un tânăr „care va promite mult dacă se va converti la buna filosofie. Nu, animalelor, eu voi scupa în fața filosofiei voastre „și vreau să cred vecinic în Muse și Apollo, și când voi fi „aproape de moarte voi pune să mi se citească Omer, și „nu va fi cu puțință ca să fie preoți în jurul meu. Voi „fi ars deasupra unui rug de lemn de brad, pe cari vor fi „cărțile mele. Da, da, trăiască Apollo Febus de-departe săgetătorul, Patareus, Delius, Cintius, și moară cine o zice „contrarul. Să spui tuturor că eu cred în mod absolut în „religia lui Omer, și că nu scriu mitologie din imitație sau „pentru că sunt un discipol, dar pentru că adevărata poezie „—înțelegi? „adevărate poezii“—nu se găsește decât în ea“. În acest timp publică acel studiu admirabil asupra lui Poliziano, fruct al unui lung număr de ani de studiu în bibliotecile florentine și a unor comparații amănunțite între sute de manuscripte și ediții vechi acel studiu al său atât de profund, de precis și în acelaș timp atât de elegant și poetic asupra lui Poliziano, pentru care în modestia sa el spera o catedră de liceu la Florența și în schimb e numit de Mamiani la catedra de italiană de la Universitatea din Bologna.

La început nu are mulți elevi, dar în curând doctrina sa, geniul său, renumele său de critic și de poet devenind din ce în ce mai mare și mai mult încă seriozitatea și scri-

patul cu care își îndeplinește datoriile de educator și profesor, și câștigă admirația tuturor: colegi și studenți. Dar ideile sale republicane și scandalul provocat de acele violente și totuși frumoase poezii politice intitulate de dânsul: *Giambi ed Epodi* îi aduseră o transferare la Catedra de latină de la Universitatea din Neapole, apoi, după ce refuzase cu demnitate să accepte a preda o materie pentru care el nu se socotea îndeajuns de bine pregătit, fu chiar suspendat din învățământ pentru un an. Noi zile de mizerie activă și plină de demnitate. Carducci se întoarce a scrie din nou pentru 100 lire fiecare articol prefeșile la ediția Barbera; dă lecții particulare la ofșeri. O duce cum poate. Dar în curând nedreptatea e reparată. Cu toate ideile sale republicane (pe care, de altfel, el nu le predică niciodată de pe catedră, unde era numai un maestru incomparabil), Carducci e rechemat la Bologna, se întoarce la studiile sale de predilecție, luând parte totuși și la luptele politice. Cine ar vrea să știe care a fost viața lui în acea epocă, ar putea să și tacă o idee, cetind un pasaj din Chiarini care-i scrie viața cu o mare dragoste, dar pasajul e cam lung și eu ma voi mărgini să spun că el își petrecea o viață cinstită și activă între școală și casă, cu câte o mică escapadă la librăria Zanichelli, o reunire de prieteni din când în când cu câte-va sticle de vin bun, și câte o vizită pe care în fiecare seară obicinuită s'o făcă pe la anticvării din Bologna în căutarea unor ediții frumoase a clasicilor săi mult iubiți. Văzându-l ocupat să descopere acele ediții, nimeni n'ar fi zis că e el autorul *Iambilor și Epodeilor*, violentul poet republican și revoluționar. În librăria Zanichelli unde se adunau seara mai mulți moderați, care ridicau în slava cerului politica conservatoare, toți priveau cam cu frică și cu mirare pe acel om mic cu barba creșă atât de pacinic în aparență care nu lua niciodată parte la discuțiile politice, ci privea cărțile, alegea pe acelea care le aducea acasă, se tocmea mult pentru preț și pleca apoi liniștit să facă o vizită librăriilor anticvare. Dar pasiunile republicane durară puțin. În curând Carducci își dădu seama că tovarășii săi de credință nu valorau mai mult de cât moderații care erau atunci la putere. Și puțin după moderați, veniră liberalii; iar moderații numai reveniră niciodată. Marea, impunătoarea figură a lui Crispi il captivă. Înțelese că o mare parte din idealul mazzinian și garibaldian rămăsese încă în picioare chiar sub monarhie, își dădu seama, că de fapt forma de guvernământ nu era de mare importanță.

Dragostea pentru Italia învinse în el dragostea pentru republică. El rămase republican, însă numai în teorie. Studenților care într-o comemorare publică a lui Garibaldi, crezând că-i fac plăcere au desfășurat în așa fel drapelul național în cât să nu se vadă decât roșul, el strigă: Desfășurați-l întreg cu cele trei culori ale sale: alb, roș și verde

pentru ca soarele italian să-l sărute! Nu numai roșul a fălțâit la bătăliile Italiei. Poeții patriei l'au iubit cu cele trei culori ale sale și cu cele trei culori l'au cantat! Desfășurați-l tot la soare! Soarele Italiei să-l vadă fălțâind întreg. Din acea vreme începe influența lui Carducci ca educator național al unei întregi generații nu numai de studenți dar a tuturor oamenilor din Italia care au astăzi între 40—50 de ani. Educație națională, al cărei fruct mai glorios s'a cules în ziua memorabilă, când după un războiu crâncen și mii de morți ale căror rămășițe pământești sfințesc tranșeele de pe Carso și dela Piave, drapelul italian a fălțâit pentru prima oară pe castelul din Trento, unde atâtea martiri ai ideilor lor căzuseră sfâșiati de ghiarele sălbatece ale vulturului habsburgic, care sfâșiase și atâtea nobili viteji români, găsindu-le înfărsit moartea pe câmpiile glorioase din Vittorio Veneto. Din acea zi, tinerii italieni avură privirile ațintite asupra figurei severe și frumoase a maestrului temut și venerat. Primeau cu recunoștință bicielile teribile, se bucurau pentru o vorbă care i îndemna la muncă cinstită și senină, la o viață modestă și cinstită, la cultul datoriei, la adorarea Patriei!

De aci încolo Carducci nu mai era un om, era un simbol, o idee, un drapel în acelaș timp și un simulacru al Patriei. Volumele studiilor sale minunate se înmulțiră, cărțile sale de poezii se succedară. După *Rime Nuove* primele care fură mai gustate și mai apreciate, urmară *Odi Barbare*, *Nuove odi Barbare*, *Terze Odi Barbare*, *Rime și Ritmi*; volumului asupra lui Poliziano care-i aduse catodra din Universitatea din Bologna și-l arată pentru prima oară un critic desăvârșit, urmară *Discorsi letterari e storici* (discursuri literare și istorice) *Bozzetti e Scherme* (schife și apărări) *Confessioni e Battaglie* (Mărturisiri și lupte). *Ceneri e faville* (cenușă și scântei), *Studi su Giuseppe Parini* (studii asupra lui G. Parini) aceleă asupra lui Ariosto și Torquato Tasso volumele intitulate: *Poesie și istorie*, *Archeologie poetică*, *Muzica și lirica în sec. XVII*, *Cavalerism și Umanism*: într'un cuvânt trei mari volume de poezii și șaptesprezece de critică literară, fără a socoti prețioasa colecție de *Cantilene și balade din sec. XIII, XIV și XV*, a *Cântecelor de carnaval* a *Poezilor barbore în Italia în sec. XV și XVI* a colecției *Primavara și floarea liricei italiene* și a monumentale ediții critice a poeziilor lui Petrarca în colaborare cu Severino Ferrari.

Este epoca onorurilor pe cari, deși refractar, Carducci nu le putu refuza. Membru al *Consiliului Superior al Învățământului public*, Inspector central, Senator, membru al *Comisiunii de istorie națională pentru provinciile din Romagna*, Carducci profită de ocazia oferită de aceste funcții pentru a călătorii în toată Italia și a face dări de seamă asupra atâtor publicări (în Italia și catedrele de liceu se dau prin concurs și concursurile se fac pe baza publicărilor) pentru a îmbogăți

cultura sa, a cerceta bibliotecile, a consulta manuscrisele, a se informa despre istoria municipală a celui mai mic oraș în care sarcina sa de inspector îl aducea. Acestor călătorii se datorește o mare parte din cultura sa istorică, cunoștințele sale de loc superficiale de istorie a artei; viziunea sa atât de clară, puternică și sugestivă a peisajului italian, care se poate admira în toată opera sa în prosă și în versuri.

Dar Carducci luptase prea mult, suferise prea mult din cauza lipsurilor de tot felul care amăraseră tinerețea sa, luerase prea mult și ca poet și ca critic și ca profesor, cam abuzase în mod clasic de libațiile zeului Bachus și astfel o bătrânețe prematură îl aștepta. N'avea încă 60 de ani și activitatea sa poetică încetează, poetul începe să sufere de o nevralgie pectorală. Puțin după aceea fu atins de apoplexie. Se întremă, dar nu mai fu cel de odinioară. Ultimii ani ai poetului fură destul de triști. Când primi premiul Nobel, trimisul extraordinar din Suedia trebui să-i ducă acasă diploma și ceremonia fu destul de tristă. La sfârșitul cuvântării Carducci încercă să răspundă, dar nu putu să răspundă de cât „Mulțumesc!, mulțumesc!” în timp ce strângea lung mâna baronului de Bild. Era sfârșitul. În acel timp eși reunită într'un singur volum de peste 1000 de pagini toată opera sa de poet atât de vastă și totuși atât de rafinată. Ea termină cu acest trist dar nobil adio

Floare tricoloră,

Apun stelele în mijlocul mării

Și se sting cântecele în inima mea.

Sunt ultimele versuri ale lui Carducci; la 16 Februarie 1907 poetul se stinge și el la Bologna și întreaga Italie la această veste părea că se 'nvăluie într'un zăbranic de jale.

(Va urma)

RAMIRO ORTIZ

În curând va apărea de

— **F. Aderca** —

„Domnișoara din strada Neptuni”

— **NUVELE** —

A PĂRUT:

E. LOVINESCU

CRITICE

VOL. III
EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ULTIMELE NOUȚĂȚI

I. PETROVICI

Amintiri universitare

Prețul 8 LEI

A APARUT

L. REBREANU

☉☉☉☉ **ION** ☉☉☉☉

ROMAN

Volumul I: GLASUL PĂMANTULUI

Volumul II: GLASUL IUBIRII

Editura **ALCALAY & Co.**

IN CURÂND VA APARE

CATASTROFA

TREI NUVELE

DE

L. REBREANU

Editura **ALCALAY & Co.**